

Eesti Arstide Liit
eal@arstideliit.ee

Eesti Psühhiaatrite Selts
andres.lehtmets@ltk.ee

Teie 11.12.2013

Meie .01.2014 nr 13.1-6/5761

Vastus pöördumisele psühhotropsete ainete
ebaseadusliku väljakirjutamise lõpetamiseks

Lugupeetud härra Andres Kork

Lugupeetud härra Andres Lehtmets

Pöördusite Sotsiaalministeeriumi poole ettepanekutega tervishoiuteenuse osutajate tegevuslubade registreeringu ja psühhotropsete ainete väljakirjutamise kontrolli tõhustamiseks. Täname Teid esitatud ettepanekute eest, kuid oleme seisukohal, et need vajavad täiendavat analüüsi. Nimelt on isiku ametialase tegevusalal tegutsemisõiguse ära võtmine väga tõsise Eesti Vabariigi põhiseaduse § 29 (õigus valida vabalt tegevusala) ja § 31 (õigus tegeleda ettevõtlusega) riivega. Seadusega võib sätestada eelpool nimetatud õiguste kasutamise tingimused ja korra.

Ühtlasi olete ette heitnud oma kirjas Terviseameti ja Sotsiaalministeeriumi passiivsust tervishoiuteenuste osutamise üle järelevalve teostamisel. Siin kohal peame otstarbekaks jagada selgitusi. Nimelt vastutab Terviseamet riikliku järelevalve teostajana tervishoiuteenuse osutajate riikliku järelevalve eest, mis tähendab vastutust tervishoiuteenuste korraldamise seaduse ja selle alusel kehtestatud nõuete täitmise eest, vajadusel teeb ettekirjutuse või määrab sunniraha või rakendab muid meetmeid, milleks seadus talle õiguse annab sh tegevusloa äravõtmine seaduses kehtestatud juhtudel. Järelevalvega ei ole kahjuks võimalik välistada seadusevastaste tegude tegemist tervishoiutöötajate poolt.

Terviseamet ei ole uurimisorgan. Terviseameti kohustus on vajadusel teavitada uurimisorganeid, kui avastatakse järelevalve käigus seaduserikkumisi, mida on võimalik kvalifitseerida süüteoks ning millega tegelemine ei ole Terviseameti pädevuses.

Teatud ametikohal töötamise õiguse äravõtmine ja ettevõtluskeeld on tõsised lisakaristused isikute suhtes, mida saab Eesti riigis rakendada ainult kohus ja seda kindlate süütegude eest süüdi mõistmisel. Ehk teiste sõnadega, seadusandja on pidanud vajalikuks, et selliste karistuste rakendamisel tuleb asjaolusid põhjalikult uurimisorganite poolt uurida ja kohtu poolt kaaluda ning alles siis otsustada. Sellist õigust Terviseametile ei ole antud.

Karistusseadustiku § 49 sätestab, et kohus võib võtta süüdimõistetult kuni kolmeks aastaks teataval ametikohal töötamise või teataval tegutsemisalal tegutsemise õiguse, kui isik

mõistetakse süüdi kutse-või ametiõiguste kuritarvitamise või ametikohustuste rikkumisega seotud kuriteo eest. Karistusseadustiku § 49¹ sätestab ettevõtluskeeldu kohaldamise tingimusi. Nimetatud paragrahvi lõike 1 kohaselt võib kohus kohaldada süüdimõistetu suhtes ettevõtluskeeldu tähtajaga üks kuni viis aastat, kui isik mõistetakse süüdi ametiõiguste kuritarvitamise või ametikohustuste rikkumisega seotud kuriteo eest. Isik, kelle suhtes kohus on kohaldanud ettevõtluskeeldu, ei tohi kohtu poolt määratud ajavahemikul olla ettevõtja, juriidilise isiku juhtorgani liige, juriidilise isiku likvideerija ega prokurist ega muul viisil osaleda juriidilise isiku juhtimises.

Tervishoiuteenuste osutamiseks sätestab tervishoiuteenuste korraldamise seadus kaks paralleelselt kehtivat registreeringu ja tegevusloa nõuet:

Selleks, et arst võiks osutada tervishoiuteenuseid, peab ta olema tervishoiutöötajana registreeritud Terviseametis. Õiguse tervishoiuteenuse osutamiseks annab registreering, mitte arstikutse omandamine ülikoolis.

Registreerimismenetlust viib läbi ja riiklikku järelevalvet tervishoiuteenuste korraldamise seaduses arstile sätestatud nõuete üle teostab Terviseamet. Terviseamet võib arsti registreeringu kustutada vaid kahel juhul:

- kui tervishoiutöötaja suhtes on jõustunud süüdimõistev kohtuotsus, millega on temalt ära võetud tema kutsealal tegutsemise õigus (lisakaristus karistusseadustiku tähenduses) ja
- surma korral.

Registreeringu kustutamiseks on nõutav süüdimõistva kohtuotsusega arstilt tegutsemisõiguse äravõtmine, sest tegemist on väga intensiivse riivega inimese põhiõigustesse. Sisuliselt võtab registreeringu kustutamine inimeselt võimaluse end elatada ja teostada sellel erialal, mille inimene on omandanud. Ametikohal töötamise õiguse ära võtmine ja ettevõtluskeeld on tõsised karistused isikute suhtes, mida saab rakendada ainult kohus ja seda kindlate süütegude eest süüdi mõistmisel. Tegutsemiskeeldu kohaldab kohus näiteks lisakaristusena inimese süüdimõistmisel. Arvestades riive ulatuslikkust ei saa ka kohus otsustada tegutsemisalal tegutsemise õiguse äravõtmist tähtajatult, vaid kuni kolmeks aastaks. Tegutsemisõiguse äravõtmine on kuriteo eest ettenähtud lisakaristus, mille kohaldamine on igal konkreetsel juhul kohtu otsustada. Sellist õigust ei ole antud Terviseametile.

Haldusmenetluse korras võib Terviseamet kuni üheks aastaks peatada arsti registreeringu, kui ei järgita tervishoiuteenuste korraldamise seaduses kehtestatud nõudeid ning lisaks on arst jätnud täitmata Terviseameti ettekirjutuse järelevalve käigus tuvastatud puuduse kõrvaldamiseks.

Lisaks sätestab tervishoiuteenuste korraldamise seaduses tegevusloa nõude tervishoiuteenuse osutamiseks. Tegevusluba on nõutav nimistu alusel üldarstiabi, kiirabi, eriarstiabi, iseseisvalt õendusabi ja iseseisvalt ämmaemandusabi osutamiseks.

Tervishoiuteenuse osutamise tegevusloa saab Terviseamet tunnistada kehtetuks tervishoiuteenuste korraldamise seaduse § 48 toodud tingimustel (ruumide, sisseseade, aparatuuri, tervishoiutöötajate koosseisu mittevastavus; teenuste kvaliteet ei vasta seaduse alusel kehtestatud nõuetele; loa omaja ei ole alustanud teenuse osutamist aasta jooksul; osutatakse teenuseid, mille osutamiseks luba puudub, isikuandmete töötlemise nõuete rikkumine ja teenuse osutamise nõuetele mittevastamine jms.)

Tegevusloa väljaandmisest keelduda saab tervishoiuteenuste korraldamise seaduse kohaselt järgmistel juhtudel:

- 1) ei ole esitanud tervishoiuteenuste korraldamise seaduse §-s 41 nimetatud dokumente või andmeid;
- 2) ei vasta nõuetele, mis esitatakse taotletavate tervishoiuteenuste osutamiseks;
- 3) on pankrotis;
- 4) esitab teadvalt valeandmeid;

5) varasem tegevusluba on tervishoiuteenuste korraldamise seaduse § 49 lõike 1 punktides 2-5 nimetatud alustel tunnistatud kehtetuks ja kehtetuks tunnistamisest on möödunud vähem kui üks aasta.

Ühtlasi informeerime Teid sellest, et Riigikogu sotsiaalkomisjonis toimus 17.12.2013 avalik istung järelevalvest narkootiliste ja psühhotropsete ainete väljakirjutamise üle (Riigikogu pressiteade istungi kohta leitav Riigikogu veebilehel aadressil: <http://www.riigikogu.ee/index.php?id=178049>). Komisjoni istungil osalesid Sotsiaalministeeriumi, Terviseameti, Raviameti; Justiitsministeeriumi ja Siseministeeriumi esindajad.

Sotsiaalkomisjoni istungil otsustati teha täitevvõimule alljärgnevad ettepanekud:

1) asjakohased asutused, eelkõige valdkonnas järelevalve pädevust omavad Terviseamet, Raviamet ja õiguskaitseasutused peavad tõhustama järelevalvet retseptide väljakirjutamise ja õiguspärasuse kontrollil;

2) järelevalvepädevust omavad asutused peavad süvendama koostööd järelevalve läbiviimisel, et võimalikud rikkumised ei jääks tuvastamata pädevuse puudumise või lõppemise tõttu (nt riikliku järelevalve käigus kuriteole viitavate asjaolude ilmnmisel tuleb teavitada kriminaalmenetluse läbiviimiseks pädevat õiguskaitseasutust jms);

3) Sotsiaalministeerium ja Justiitsministeerium vaatavad 2014 aastal üle asjakohase seadusandluse ning kavandavad muudatused, mis võimaldaks ennetada ja vajadusel sanktsioneerida rikkumisi. Rõhk ennekõike tervishoiutöötajatele ja tervishoiuteenuse osutajatele rangemate tegevuspiirangute rakendamise aluste sätestamisel, näiteks:

- tervishoiutöötajana registreeringu kustutamise ja/või peatamise aluste täiendamine,
- tervishoiuteenuse osutamise tegevusloa kehtetuks tunnistamise ja/või
- majandustegevuse keelamise-peatamise aluste täiendamine,
- vajadusel täiendavate preventiivsete meetmete väljatöötamine.

Sotsiaalministeerium, Terviseamet ja Raviamet nõustusid Riigikogu sotsiaalkomisjoni istungil järelevalve tõhustamise võimalustega juba olemasolevate seaduste raames. Uute tegevuspiirangute sätestamise arutelul rõhutasime vajadust säilitada proportsionaalsus oma olemuselt väga intensiivse mõjuga tegevuspiirangute ning võimaliku rikkumise raskuse vahel. Kui siiski kaaluda uute aluste kehtestamist tervishoiutöötajate tegutsemisõiguse piiramiseks, tuleks ennekõike pöörduda isiku õigusi vähem piiravate meetmete poole (konkreetsed piirangud retsepti väljakirjutamisel, tervishoiutöötajana tegutsemise kontrollimeetmed retseptiõigust kuritarvitanud arstidele vms).

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Ivi Normet
Terviseala asekanstler

Ants Toom 626 9134
ants.toom@sm.ee